

**Sustaining Animal Health and Food Safety in Organic Farming (SAFO)
EU Concerted Action QRLT – 2001 – 02541**

**FRAMTIDSUTSIKTER FÖR DJURHÄLSA I EKOLOGISKT JORDBRUK:
HUVUDSAKLIGA UPPTÄCKTER, SLUTSATSER, NYCKELBUDSKAP OCH
REKOMMENDATIONER FRÅN NÄTVERKET SAFO**

SAMMANFATTNING AV SAFO:S FEMTE WORKSHOP

1 juni 2006, Odense, Danmark

Övergripande målsättning och delmål för SAFO

Målet för det EU-finansierade nätverket SAFO är att verka för förbättrad livsmedelssäkerhet och djurhälsa i ekologiska djurhållningssystem i de nuvarande och anslutande länderna i den europeiska unionen. Detta ska åstadkommas genom utbyte och diskussion av försöksresultat och slutsatser mellan forskare, planläggare, lantbrukare och andra ekologiska aktörer i samhället, inklusive konsumenterna.

Översikt av SAFO:s femte workshop

65 deltagare från 23 länder deltog i SAFO:s femte och sista workshop. Sammankomsten hölls i Odense som ett satellitmöte kopplat till the European Joint Organic Congress (30-31 maj 2006), vilken lockade över tusen deltagare. Programmet för SAFO:s workshop innehöll en redogörelse över verksamheter och budskap inom SAFO-projektet relaterade till den pågående diskussionen om en revision av EU-förordning 2092/91. Det hölls även en diskussion om vilken roll en formell värdering av djurhälsa och djurvälstånd skulle kunna ha vid certifiering av ekologisk djurhållning. SAFO var också engagerade i organisationen av tema 3: "Djurvård, djurhälsa och livsmedelskvalitet" vid the Joint Organic Congress. Inom de tre relaterade ämnesområdena presenterades 65 artiklar, vilka kan hittas på http://orgprints.org/view/projects/int_conf_joint2006.html.

1. Plenarsession 1: Resultat från SAFO-projektet och revision av EU-förordning

Rapport från SAFO:s turné i nya samt framtida EU-medlemsländer

David Younie presenterade en rapport över SAFO:s fem turnéseminarier, vilka hölls under 2005 i Lettland, Ungern, Slovakien/Tjeckien, Estland och Rumänien. Utöver rundresan, hölls SAFO:s tredje workshop i Polen, vilket framhåller SAFO:s fokus på nya medlemsländer. Målet med turnéseminarierna var att sprida information från projektet, samt att diskutera och fastställa huvudsakliga problem relaterade till ekologisk djurhälsa och livsmedelssäkerhet i dessa länder. Målgruppen var ekologiska animalieproducenter, planläggare, representanter för certifieringsorgan, rådgivare, veterinärer och forskare. Alla sex länder där turnéerna hölls, karakteriserades av att den ekologiska animalieproduktionen var en relativt ung och outvecklad sektor som dock ökat mycket snabbt de senaste åren. Avsaknad av inhemsk marknad belystes, under alla rundresor, som det huvudsakliga hindret för att förbättra villkoren för djur på ekologiska gårdar. Detta medför brist på lokala, godkända förädlingsanläggningar. Alla länder uppgav att utbudet på ekologisk rådgivning var begränsad samt att det var brist på kunniga veterinärer. Gällande certifieringen rådde oenighet inom områdena uppställning av boskap, dålig tillgång till ekologisk rekrytering och ekologiskt foder samt parallell ekologisk och icke ekologisk djuruppfödning på samma gård.

Rekommendationer från SAFO:s arbetsgrupp för standardutveckling

Albert Sundrum presenterade SAFO:s rekommendationer för utvecklingen av EU:s ekologiska regelverk kopplat till animalieproduktion. Han belyste graden av mångfald inom djurhållningssystem i Europa och det faktum att utvecklingen av ekologisk animalieproduktion ligger efter utvecklingen av växtodling. Det framstår att statusen på djurhälsan i ekologisk produktion är jämförbar med i konventionellt jordbruk, d v s den är inte signifikant bättre. Skillnaderna mellan individuella gårdar verkar vara större än den mellan ekologiska och konventionella system och den viktigaste faktorn till variationen är gårdsmanagement. Ofta täcker omlägningsplaner inte företagets besättning och det finns en brist på träning och utbildning av lantbrukare i förebyggande djurhälsovård. Ofta har inte heller veterinärer, rådgivare och inspektörer tillräcklig träning i förebyggande hälsovård och alternativa behandlingsmetoder. Arbetsgruppen för standardutveckling rekommenderar att

- En stark grundläggande regel för djurhälsa som belyser behovet av förebyggande åtgärder bör ingå i EU:s föreskrifter.
- EU:s föreskrifter bör innehålla specifika riktlinjer för, samt förtydligande av, förebyggande åtgärder.
- Varje företag med ekologisk djurhållning bör upprätta en djurhälsoplan.
- Det finns ett behov att fokusera på hälsoresultat genom djurbaserad bedömning.
- Certifieringsorganisationer bör upprätta ett regelmässigt kontrollsystem för djurhälsodata.

Revision av EU-förordning 2092/91

Kim Holm Boesen från avdelning F5, DG Agriculture, i den europeiska kommissionen höll en föreläsning där han beskrev bakgrunden till revisionen av EU-förordningen för ekologisk produktion, speciellt relaterat till ekologisk djurhållning och några av nyckelbudskapen från SAFO-projektet. Han beskrev varför en ny förordning var nödvändig för att rationalisera och tydliggöra befintlig förordning. Den föreslagna revisionen omfattar nu vattenbruk, vilket inte var fallet tidigare. Med syfte på rekommendationerna från SAFO:s arbetsgrupp för standardutveckling, visade Kim att den nuvarande versionen av revisionen innehöll krav på att personal som sköter djur ska ”ha nödvändig kompetens och kunskap” och att ”hög djurvälstånd” nu är ett direkt mål. Han antydde att de tekniska direktiven (bilaga I till VIII) i förordning 2092/91 skulle överföras till det nya regelverket utan ändringar, utom i de fall då det var nödvändigt att rätta dem efter andra nya samhällslagstiftningar. I framtiden kommer det att ske granskningar av den slutgiltiga sammanställningen hjälp av expertgruppen, vilket förutsatts i den europeiska aktionsplanen för ekologisk mat och ekologiskt jordbruk. Detta inväntar dock både godkännandet av förordningen och forskningsprojektet rörande utvärdering/kriterier på indata. Samma tillvägagångssätt kommer att användas för nytt innehåll i bilaga II. Med tanke på huvudbudskapet från SAFO gällande behovet att ta hänsyn till olikheter i djurhållningssystem, betonade Kim särskilt inslaget av flexibilitet av produktionsregler (artikel 16) som föreslagits till den reviderade förordningen. Detta skulle dock vara kopplat till ett förtydligande av tillvägagångssättet för utfärdande av inskränkningar, t ex så ska certifieringsorganisationer i framtiden inte ha makt att utfärda inskränkning – ”gemensamma men undantagsmässiga regler” (artikel 16) ska i allmänhet kontrolleras av den kompetenta myndigheten i landet (normalt medlemslandet) och utfärdas inom ramen av överenskomna riktlinjer i samhället.

2. Plenarsession 2:

Djurvälfärd och djurhälsa i ekologisk certifiering, användning av djurbaserade parametrar

Tina Leeb från Österrikes lantbruksuniversitet skapade förutsättningarna för denna session. Först beskrev hon varför det krävs en bedömning av djurvälfärd för ekologisk certifiering (se ovan för kommentarer på den obefintliga skillnaden i hälsa och välfärd mellan ekologisk och konventionell djurhållning). För det andra beskrev Tina på vilka olika sätt välfärd kan värderas, exempelvis genom användning av indatabaserade system som ANT/TGI indexsystemet. Detta system värderar lämplighet på stallförhållanden genom användning av resultatbaserade parametrar inkluderande kvantitativa djurmått (t ex hull, sårskador, komfortutrymme) eller kvalitativa bedömningar (t ex uttryck som beskriver beteende och/eller uppfattning om besättningen/individ). För det tredje diskuterade hon hur väl dessa olika metoder mötte kraven på bra värderingsparametrar i termer av gångbarhet, genomförbarhet och pålitlighet. Tina drog slutsatsen att även om vissa indatabaserade parametrar borde ingå i ett värderingssystem, var det att föredra om systemet i första hand kunde innefatta resultatbaserade parametrar, både kvantitativa och kvalitativa.

Sedan följde tre korta föredrag med representanter från ekologiska certifieringsorganisationer, vilka beskrev sina erfarenheter från värdering av djurhälsa och djurvälfärd under certifieringsprocessen.

Ian Rogerson från Soil Association Certification (Storbritannien) beskrev hur Bristol Welfare Assurance Program (BWAP) vid Bristol universitet (finns i dagsläget endast för nöt, grisar och fjäderfä) introducerats i organisationens certifieringsförfarande. Till att börja med tränades en mindre grupp i användningen av programmet men nu har all personal, inklusive kontorspersonalen, fått utbildning och delar av programmet har introducerats vid alla inspektioner. Systemet drivs i partnerskap med Bristol universitet. Inspektörer bedömer och rapporterar specifika parametrar där det finns angelägna områden vid den årliga inspektionen. BU Recidency Vet är involverade inte bara i utbildning av personal utan även genom att följa med inspektörerna vid ”svåra” inspektioner och arbeta med kontorspersonalen vid granskning av hälsoplaner eller diskussioner med lantbrukarens veterinär. Värderingssystemet kommer att fortsätta användas vid uppföljningsinspektioner där bekymmer uppstått, men förhoppningen är att rutinmässiga välfärdskontroller i framtiden ska göras på alla gårdar med fjäderfä, grisar och nötkreatur. Det finns dock vissa problem att lösa som t ex behovet att garantera konsekvent bedömning från 40 inspektörer, hur lång tid inspektionen tar, kostnaden för utbildning och inspektion och protokollet för hantering av eventuella identifierade välfärdsproblem.

Matthias Link är veterinär och arbetar som rådgivare för certifieringsorganisationen Bioland i Tyskland. Han beskrev två projekt som införts för värdering av djurhälsa och djurvälfärd på ekologiska lantbruk. Det första är ett federalt projekt som engagerar fyra institut förutom Bioland, i vilket a) checklistor för att bedöma hälsa och välfärd har utvecklats och testats och b) djurhälsoplaner har utvecklats och testats. Det andra projektet är specifikt för Bioland där en kort checklista har utvecklats för användning av certifieringsorganisationen (med krav på en påföljande rapport till Bioland i fall där stora problem med djurens hälsa och välfärd hittats). En ”manual för hälsovård” för ekologiska rådgivare har också utvecklats. Den innehåller ett ”trafikljus-system” för värdering av hälsa och välfärd (grönt=bra, gult=godkänt, rött=brister finns). Denna manual innehåller också omfattande information om hur man uppnår en bra hälso- och välfärdsstatus (förebyggande strategier, stallkonstruktion etc.) och är även ett användbart verktyg vid utbildning av lantbrukare.

Elita Selegovska, SAFO-representant i Lettland, är inspektör vid Certifierings- och prövcentrum (en av två certifieringsorganisationer i Lettland). Hon berättade om de huvudsakliga problemen relaterade till certifiering av ekologisk djurhållning i Lettland. Problemen var brist på ekologiskt foder (vilket kan orsaka att många ekologiska lantbrukare tvingas upphöra med ekologisk certifiering), invändningar mot opassande uppställning (inkluderat tjudring av boskap, även på bete), dålig dokumentation och bristande möjligheter att hålla fjäderfä frigående, speciellt vintertid. Det sker ingen djurbaserad värdering av hälsa och välfärd under ekologiska inspektioner på grund av att det finns lagstadgade krav för detta på alla gårdar, även konventionella gårdar, vilka utförs av statens veterinärservice.

3. Diskussioner i arbetsgrupper

Under workshopen hölls tre parallella diskussioner i arbetsgrupper. Arbetsgruppen för standardutveckling diskuterade revisionen av förordningen. Diskussionen blev ett forum för många klagande frågor om kommissionens förslag och fokuserades på om specifika frågor (t ex omfattning, en grundregel för förebyggande hälsovård, krav på djurhälsoplan) ska inkluderas som väsentliga inslag i EU-förordningen eller om de ska lagstiftas på medlemsstatsnivå.

En andra grupp diskuterade integreringen av djurhälso- och djurvälståndsvärdering i certifieringsprocessen. Det är viktigt att komma ihåg att vad som än kontrolleras inom förordningen så hanterar inte lagstiftningen tillämpningen av normerna. I praktiken är det stor variation på tillämpningen inom och mellan certifieringsorganisationer, regioner och länder. Så även om krav på värdering av djurens välfärd infördes i förordningen, skulle frågor över dess tillämpning kvarstå. Det finns ett behov av att hitta processer för att minimera denna variation (t ex Certification Bodies Technical Working Group (CBTWG) i Storbritannien, vilka träffas regelbundet för att diskutera frågor rörande tillämpning av normer). Vissa av gruppens medlemmar ifrågasätter starkt behovet av obligatorisk bedömning av välfärd (t ex situationen i Lettland som beskrivits ovan).

Den tredje gruppen diskuterade tillhandahållande av rådgivning i relation till djurhälsa och livsmedelskvalitet. Gruppen var enig om att det fanns ett stort behov av att införa djurhälsoplaner i alla länder, (även om de också kände att obligatoriska hälsoplaner inte skulle vara en del av förordningen), att det fanns ett behov av att erbjuda utbildning i ekologisk djurhållning till rådgivare, veterinärer och lantbrukare, att det vore önskvärt att utveckla en enkel hälsoplan som kunde tillämpas i alla länder och att en databas med bra, enkla hälsoplaner borde upprättas.

4. Avslutande anförande: nyckelbudskap från SAFO-projektet

Mette Vaarst, koordinator för SAFO, avslutade denna sista workshop med en sammanfattning av SAFO:s nyckelbudskap. Hon belyste några av de fysiska resultaten: fem workshops med 81 muntliga anföranden och 39 posterpresentationer, plus rapporter från seminarierna (på engelska) och sammanfattningar (på 18 språk) med publicerade artiklar i nationella tidskrifter, fem turnéer och rapporter därifrån, tre samråd och rapporter samt rekommendationer för standardutveckling.

Flera mycket konsekventa budskap framkom genom detta omfattande nätverksarbete:

- Skillnader i fysiska och sociala förhållanden, och därmed även djurhållningssystem, visades tydligt. Detta begränsar möjligheterna för överföring av teknik från region till region och betyder att det är ganska svårt att skapa en samordnad förordning.

- Tillämpningen av de ekologiska normerna på gårdsnivå uppnår inte alltid de höga idealen för ekologiska principer. Detta sker både i länder med lång och kort historia av ekologisk produktion.
- Relaterat till livsmedelskvalitet har SAFO delat upp begreppet ”processkvalitet” (t ex kvalitetsaspekter relaterade till produktionsmetod) och ”produktkvalitet” (t ex den inre kvaliteten på produkten själv). Även om ekologiskt jordbruk normalt sett alltid har en hög processkvalitet, så kan några aspekter (t ex utevistelse för fjäderfä) ha negativ inverkan på produktsäkerhet/kvalitet (t ex på grund av ökad utsatthet för kontamination från omgivning eller patogener).
- För att övervinna dessa brister, behöver ekologiska lantbrukare ta stort anspråk på ekologiska värden och kämpa för att uppnå medvetenhet och balans genom att möta både de direkta praktiska målen för ekonomisk livskraft och de ekologiska principerna.
- I praktiken finns det ett stort behov av fortsatt förbättring i förordningen rörande djurhälsa och djurvälstånd, införandet av djurhälsoplaner, förbättringar i certifieringsprocessen och speciellt i utbildningen av lantbrukare/rådgivare/veterinärer gällande strategier i förebyggande hälsovård.

De fullständiga möteshandlingarna från SAFO:s femte workshop kommer att, liksom handlingarna från de fyra tidigare seminarierna, att finnas tillgängliga på SAFO:s hemsida: www.safonetwork.org.

David Younie
18 June 2006

Linda Karlsson
3 August 2006